

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 21. Quænam opiniones dicantur certò, probabiliter, tenuiter, dubiè probabiles.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

118 *Respondet* Caramuel, si in praxi addatur nova circumstantia, quæ non fuerit considerata in speculatione, fore casum diversum, circumstantia enim nova mutat casum: *Contrà* est, manet hoc, quòd praxis possit superaddere circumstantiam non consideratam à speculatione, & ideo opinio non sit practice probabilis, quamvis fuerit talis speculative; patetque etiam in hoc exemplo, nam si à superiore mihi prohiberetur usus alicujus sententiæ probabilis, illa respectu mei maneret speculative probabilis, non tamen practice: videri tamen potest *Illf. t. 1. d. 1. n. 69.* non malè explicans Auctorum aliorum sententiam.

119 *Q. 21. Quanam opiniones dicantur certò, probabiliter, tenuiter, dubiè probabiles, R.* Certò probabiles dicuntur, quarum probabilitas certò nobis innotescit; tantùm probabiliter probabiles sunt, quarum probabilitas innotescit tantùm probabiliter; tenuiter probabiles sunt, quæ nituntur motivo ita levi, ut non mereatur assensum viri prudentis; dubiè probabiles sunt, de quarum probabilitate est prudens dubium: quæ omnia declarari possunt hoc modo.

120 §. I. Certò probabilis est opinio, quæ de facto viget inter auctores, quamque Ecclesia tolerat, nec sapientes improbant: si tamen alicui contra eam occurrerent novæ & gravissimæ rationes, desineret respectu ipsius esse certò probabilis,

121 §. II. Si sciam opinionem aliquam esse communem Theologorum, vel doceri à *S. Th.* & ejus schola, tunc est mihi certò probabilis: è contrà si vir magnæ auctoritatis dicat opinionem aliquam esse communem, vel à *S. Th.* & Thomistis doceri, poterò tantùm probabiliter judicare esse probabilem, non ero tamen de hoc certus, quia illius unius dictum non reddit me certum, quòd ita sit, nisi aliunde

de scirem ab eo inspectos esse auctores, de quibus testatur, & sufficienter intellectos.

§. III. Opinio, quæ ab omnibus communiter 122
asseritur esse probabilis, etiam est certò talis, licet
fortè alicui, qui rationes non expendit, videatur
esse falsa: item certò probabilis est, quam omnibus
diligenter expensis absolutè tenent ut veram quin-
que aut sex Theologi probitate, iudicio & scientiâ
præstantes, si de probabilitate non dubitent, etiam si
alii communis rejiciant ut falsam, si enim isti prio-
res ita absolutè teneant, dubitari non potest, quin
habeat rationem gravem.

§. IV. Non ideo præcisè debet opinio censeri 123
probabilis, quòd doceatur ab uno auctore impresso,
ut à n. 153. dicitur: neque ideo præcisè, quòd do-
ceatur etiam à multis, & non sit damnata ab Eccle-
sia ut dicitur à n. 136.

§. V. Illa opinio est viro probo & docto certò 124
probabilis, quam ipse scit se diligenter discussisse, &
experitur se sine passione vel inordinato affectu ob
rationes graves tenere ut veram.

§. VI. Certum videtur dari posse opiniones tan- 125
tùm probabiliter probabiles, ut evincit *Teril.* in
Reg. q. 32. contra *Eliz.* in app. q. 4., nam 1. proba-
bilitas opinionis est objectum indifferens, ut sciatur
vel ignoretur, non aliter ac quævis alia veritas, er-
go etiam est indifferens, ut tantùm probabiliter co-
gnoscatur. 2. licet certus sim opinionem, quam *S.*
Th. & Thomistæ docent, esse certò probabilem, ta-
men si certus non sim, sed tantùm à viro Theologo
audiam aliquam opinionem esse *D. Th.* & Thomi-
starum, tantùm probabiliter cognoscam probabilita-
tem illius opinionis, ideoque erit mihi tantùm pro-
babiliter probabilis. 3. Opiniones, quas aliqui ne-
gant, alii affirmant esse certò probabiles, non sunt
certò

certò probabiles, neque etiam sunt certò, sed tantùm probabiliter improbables, propter auctoritatem & motiva negantium, manent tamen etiam propter auctoritatem & motiva affirmantium probabiliter probabiles, falsum enim est, quòd motiva tum se elidant, uti intelligetur ex dicendis à n. 261.

§. VII. Opiniones tenuiter probabiles habent motivum, sed ita leve, ut censeatur imprudens, qui illi assentitur, ideoque rectè notat *Carden.* in 2. crisi diff. 4. n. 16. duos illos terminos, *tenuis probabilitas*, esse veluti oppositos, nam *Tò probabilitas*, simpliciter & absolute, dicit habere grave fundamentum, *Tò tenuis* autem hoc tollit, sicuti quando dico aliquem esse tenuiter prudentem, significo non esse absolute prudentem, sed habere parum prudentiæ seu defectum illius, possunt enim ejusmodi termini sumi æquivocè pro re vera & apparente, gravi & levi: inde infert *Carden.* n. 23. sententiam oppositam opinioni tenuiter probabili communiter esse moraliter certam aut ferè certam, quia cùm communiter occurrant rationes pro & contrà, si ratio pro hac sit tenuis, erit pro illa tantò fortior, adeoque accedet ad certitudinem.

§. VIII. Opinio tum est dubiè probabilis, 1. Si dubitetur, an motivum ejus sit grave an leve: 2. Si sapientes dubitent de probabilitate illius: 3. Si detur principium certum, & dubitetur, an ei repugnet opinio: 4. Si auctores ejus non sint, vel si dubitem, an sint omni exceptione majores, de quo dicitur à n. 160. 5. Si ratio ejus non videatur firma: 6. Si sit opinio singularis auctoris, qui rationem sufficientem non afferat: 7. Si unus vel alter tradat eam, & plures alii dicant eam vel improbabilem vel parum tutam vel rejiciendam: 8. Si auctor vel auctores ejus non sint diu probatæ auctoritatis, vel non sint
militi

mihî sufficienter noti ex suis scriptis aut aliunde :
Nec obstat, quòd sint multi, quia sæpe unus exscribit ex altero & sequitur velut ovis ovem. Videri possunt *Teril.* hic q. 5. & 6 *Carden.* in 1. *Crisi.* d. 11. c. 2. a. 4. d. 55. n. 30. d. 58 c. 2. Item in 2. *Crisi.* d. 4. à n. 35.

Objicies I. Ex hoc, quòd aliqui auctores graves dicant aliquam opinionem esse probabilem, non sequitur omnes debere dicere esse probabilem ; quia non valet ab aliquibus ad omnes, uti non valet à particulari ad universale, ergo falsum est, quod dicitur n. 121. & 122. *R. n. ant.*, valet enim argumentatio ab aliquibus ad omnes, quando illi aliqui dant rationem, quâ prudenter moveri debent omnes, v. g. si decem periti aurifabri dicant aliquid esse aurum, omnes habent rationem dicendi esse aurum, & sicuti potest valere à particulari ad universale, si proberur, quòd illud particulare habeat in se rationem, quæ se extendat ad universale, uti cum dico, *Petrus est animal, & reliqui homines habent naturam similem Petro, ergo etiam reliqui homines sunt animal*, ita hic, est enim idem, ac si dicam, *est grave motivum, propter quod S. Th. cum sua schola hoc dicit, ergo est grave motivum, propter quod omnes hoc dicant* : videri potest *Illf. d. 1. n. 63.*

Obji. II. Omnis opinio probabilis, si sit immediata & per se nota, est per seipsam evidenter probabilis ; si autem sit mediata & per aliud nota, deducitur ex aliqua immediata, ergo per hanc est etiam evidenter probabilis, ergo falsum est, quod dicitur n. 125. ita *Eliz. R. 1.* Mediatè probabilis potest tantum probabiliter deduci ex probabili immediata, ratione connexionis objectivæ tantum probabilis, uti si argumenter per illationem à pari, à contrario, à majore ad minus &c., maxime si illatio fiat in figura & modo imperfecto syllogizandi, cujus eviden-

evidentia non satis appareat. R. 2. Etiam immediate probabilis potest ob dispositionem imperfectam intellectus ita apprehendi, ut appareat tantum probabiliter probabilis.

- 130 *Inst.* I. Probabiliter scibile non est simpliciter scibile, sed ad summum probabile, ergo probabiliter probabile non est simpliciter probabile, sed ad summum dubie, quia sicut se habet opinari ad scibile, sic dubitare ad probabile, nempe tanquam imperfectum degenerans à perfecto, ita *Elix. Conf.* nam Tò *probabiliter*, non significat idem quod Tò *probabile*, ergo est diversum & quid minus, alioquin inepte repeteretur idem, uti si dicerem, scibiliter scibile, visibiliter visibile &c., si autem idem significet, quod prudenter approbabile, erit certò probabile, ergo R. n. conseq., Tò *probabiliter*, opponitur scibili, estque terminus alienans, cum dicat incertitudinem, ergo aliquid tantum probabile non est scibile, è contrà, Tò *probabiliter* non opponitur probabili, sed maximè illi convenit, nam probabile potest cognosci esse tale, vel certò vel probabiliter tantum.
- 131 *Ad Conf.* dico, per Tò *probabile*, significari objectum, quod cognoscitur, è contrà per Tò *probabiliter*, significatur modus, quo objectum probabile cognoscitur, unde non sunt idem: admitto autem, quòd probabile sit idem quod approbabile, sed hoc fieri potest per iudicium vel certum vel probabile tantum, uti dictum est: aliud est de istis, scibiliter scibile, &c. nam in his & similibus, modus attingendi significatus per adverbium, *scibiliter*, &c. est unicus, qui etiam significatur per ipsum nomen adjectivum scibile, hinc frustra repeteretur, è contrà modus attingendi significatus per Tò *probabiliter*, non est unicus, quo cognosci potest probabile, cum etiam cognosci possit certò, ergo non frustra additur.

Inst.

Inst. II. Illa probabilitas opinionis probabilis vel cognoscetur certò vel tantùm probabiliter ; si certò, erit certa probabilitas ; si tantùm probabiliter, dabitur processus in infinitum, ita *Eliz. R.* Judicium directum circa probabilitatem opinionis erit tantùm probabile, habeo tamen aut habere potero simul judicium reflexum, quo certò cognoscam illud judicium probabile existere in meo intellectu ac niti motivo probabili tantùm, in quo judicio sistam.

Inst. III Saltem sic opinans non dicet absolute, sic mihi videtur, nam hoc esset dicere, sic mihi est absolute probabile, sed dicet, sic mihi videtur videri. *R.* Absolute dicit, probabilitas illius opinionis mihi videtur dari in rerum natura, ubi *probabilitas* est tantùm objectum, actus autem id enuncians, absolute id enunciat, sed ex motivo tantùm probabili, ergo absolute dicit, sic videtur, id enim potest absolute dici vel certò vel tantùm probabiliter, uti sæpe dictum est.

Q. 22. Quanam opinio dicatur probabilior. R. 134

§. I. Probabilior intrinsecè est, quæ pro se habet meliores rationes ; probabilior extrinsecè, quæ pro se habet majorem auctoritatem : quòd si una habeat rationes meliores, & altera majorem auctoritatem, illa simpliciter est probabilior, quæ habet rationes meliores, quia auctoritas fundatur in rationibus, nec auctores plus valent, quàm valeant rationes, quas afferunt, vel quas præsumuntur habere, uti dictum est n. 113.

§ II Si opiniones sint circa revelata, illa est probabilior, pro qua videtur potius stare revelatio ; si circa res spectantes ad jus positivum, illa est probabilior, cui magis favent leges vel consuetudo, quæ est optima legum interpretis ; si circa mentem legislatorum vel circa intelligentiam legum, etiam naturalium,